

Estado, privatización y bienestar

G.
Rodríguez
Cabrero

Compilador

Ed. Fuhem-Icaria, Barcelona, 1991

Baixo a consigna da redución do Estado, asistimos nos últimos anos, nos países da Europa occidental, a unha serie de procesos orientados nos seus fins a unha diminución do papel que xoga o sector público na vida social. Estes procesos ocasionados polo cuestionamento da eficacia do Estado na xestión económica, cuestionamento favorecido en boa medida pola crise económica, provocaron a reapertura, en novos termos, dun debate, xa antigo, que enfronta por unha banda os defensores da intervención do Estado na vida económica e por conseguinte na vida social e os partidarios de limita-lo papel do Estado ao mínimo.

Nun principio, nos anos vinte e trinta atopamos por unha banda os partidarios da "economía do control", Abba T. Lerner, Oskar Lange e Enrico Barone principalmente, pola outra

banda os liberais temerosos do “totalitarismo socializante do Estado” representados principalmente por F. Von Hayek e Ludwig Von Mises. Nun termo intermedio, que foi o que ó cabo triunfou, estaban os partidarios dunha intervención limitada do Estado, o principal expoñente do cal é John M. Keynes.

Durante 40 anos, en especial na posguerra, foise construíndo o que denominamos Estado do benestar en toda Europa, aínda que con caracteres distintos segundo os distintos países.

A crise dos anos 70-80 provoca un serio cuestionamento da economía keynesiana na que se fundamentaba o Estado do benestar, e provoca por conseguinte a posta en dúbida dos límites deste último. Este cuestionamento reabre a vella polémica, que enfronta por unha banda os defensores da tese da crise fiscal do Estado O'Connor e Offe, principalmente, que consideran ó Estado do benestar como un instrumento de clase para privar de lexitimación e de contido as demandas da clase obreira, cos defensores ben do Estado mínimo, rozando co anarquismo, Nozick, ben da liberdade de escoller, da volta ó mercado, conducidos por Milton Friedman. Os defensores do Estado do benestar actual quedarán no medio, sufrindo ataques de ámbolos bandos, se ben certos integrantes do primeiro bando ante o temor, posteriormente confirmado, de perder certas conquistas conseguidas polo Estado do benestar para os sectores máis desfavorecidos da poboación amainaron nas súas críticas ó Estado do benestar.

A chegada ó poder de Margaret Thatcher en Gran Bretaña e de R. Reagan en EEUU, contribuíu a darlles pulo ás teorías favorables a recorta-lo Estado do benestar.

No resto de Europa imitaranse en maior ou menor grao estas políticas de recorte, incluso en países de goberno socialista como España ou Francia, xa de volta do impulso nacionalizador da primeira etapa de Mitterrand.

Esta tendencia ós recortes no sector público como indica U. Ascoli no seu traballo recollido neste libro (pp. 211-250) materialízase en catro fenómenos:

A) Forte tendencia á privatización, en especial de empresas públicas na crenza dunha mellor xestión destas por parte do sector privado.

Así, de moitas formas, ata 24 suxire M. Pirie [“Privatiza-

tion in theory and practice", Adam Smith Institute, Londres, 1985. Hai traducción cast. en: *Revista de Estudios Económicos*, nº1, 1985] asistimos ó cambio de titularidade de moitas empresas, incluso operando en réximes de monopolio. Esta privatización discorre con distinta intensidade segundo os países e con distinto éxito económico segundo a empresa. [J. Rodríguez-Arana, *La privatización de la empresa pública*, Montecorvo, Madrid, 1991; G. Yarrow, "La Privatización en la teoría y en la práctica", *Papeles de Economía Española*, 27, 1986, pp. 341-364.].

B) *Inténtase reduci-lo sector público* mediante o fomento das pensións privadas, recorte dos servicios sociais, non xestión polo Estado de transportes e de vías de comunicación; inténtase diminuí-lo peso do Estado como axente económico.

C) *Reducción dos financiamentos públicos*; exprésase en fórmulas como tickets na sanidade, bonos no ensino e outras fórmulas similares [M. Friedman e R. Friedman, *Libertad de elegir*, Grijalbo, Barcelona, 1983] e aumentando a participación dos usuarios nos custos destes bens, como sería por exemplo o caso dos transportes públicos.

D) *Reclámase a forza e a importancia da acción voluntaria dos sectores informais*. Así se chama a asunción por parte de organizacións voluntarias coma poden ser Cáritas ou a Cruz Vermella, pola familia, pola veciñanza, polos amigos, de funcións que estaban desempeñando ata ese momento as administracións públicas [N. Johnson, *El Estado de Bienestar en transición*, Ministerio de Trabajo e Seguridade Social, Madrid, 1990]. Téndese cara a un recorte das atribucións das administracións públicas, por consideralas pouco eficientes na súa xestión.

Sobre o estudio e valoración destes catro fenómenos, preséntandolle atención especial ós dous primeiros, tratan os traballos presentados neste volume, formulados, en xeral, cunha perspectiva crítica pero defensora dos logros acadados polo Estado do benestar.

Comézase o libro cun traballo do compilador G. Rodríguez Cabrero ["Estado de Bienestar y Sociedad de Bienestar. Realidad e ideología", pp. 9-46] no que se expoñen en primeiro lugar os cambios acontecidos nos anos 80. Estes cambios serán de tres tipos; *económicos*, que consisten na tendencia a procurar maior liberdade para a empresa privada,

eliminando pexas administrativas; *políticos*, entre os que destaca o deterioro dos procesos de lexitimación política; e *ideolóxicos* que enfatizan as contradicións entre as definicións das necesidades por parte das administracións públicas e as definicións privadas, entre outras contradicións. Dálles despois, ó longo do traballo, un repaso ás distintas teorías sobre o Estado do benestar e o seu futuro.

Analiza seguidamente as visións liberal e comunitaria, cos seus respectivos matices de sociedade civil e remata o traballo de J. J. Fernández Cainzos [“Los componentes público y privado del Estado de Bienestar: Una perspectiva constitucional”, pp.47-94], que analiza desde unha perspectiva constitucional, isto é, aquela na que os distintos procesos que conforman este Estado teñen lugar nunha orde superior determinada pola estrutura económica, que é a que dicta, en última instancia, os criterios de racionalidade propios da dita orde. Así explica a grande importancia para o desenvolvemento do Estado do benestar, sempre desde esta perspectiva, de tres avances no estudio dos fenómenos económicos:

1) A distinción musgraviana entre bens sociais, sometidos á soberanía do consumidor e bens meritorios, preferentes ou tutelares, impostos por un criterio superior de selección, o Estado.

2) A aparición das diversas teorías sobre os fallos do sector público, monopolios naturais, as exterioridades, e a distribución da renda.

Algúns economistas, segundo o autor, falarían tamén de recorta-lo Estado do benestar para supera-los límites sociais do crecemento, principalmente o excesivo gasto público que forzaría a economía ó estancamento. O autor continúa formulando e respondendo algunhas preguntas claves para el. Aquí, entre outras cousas, pregúntase polas preferencias políticas e de votantes en relación co Estado do benestar e a súa conformación co proceso de acumulación capitalista. Finaliza o ensaio cunha reflexión sobre os límites do desenvolvemento e sobre quen son os beneficiarios do Estado do benestar e chega a unha conclusión á que curiosamente tamén chegan Milton e Rose Friedman, nunha postura ideolóxica contraria, é dicir, a famosa Lei do xerente, que afirma que os beneficiados polos gastos sociais non son os máis humildes, senón as clases medias que se benefician de pobres e ri-

cos á vez. A esta conclusión chegan tamén, noutros termos, U. Ascoli e P. Taylor-Gooby.

O terceiro capítulo de Kirk Mann, comeza distinguindo tres tipos de privatización: 1) prestación de servicios sen participación directa dos poderes públicos, 2) o financiamento indispensable dos poderes públicos, e 3) a subtracción das regulacións do servicio ó control do Goberno.

O autor continúa explicando a xa clásica distinción de R. Titmuss entre benestar profesional, fiscal e público.

Continúa cun repaso ás teorías sobre o Estado do benestar e fai referencia ó pluralismo de benestar ó que antes nos referimos e á economía mixta de benestar, laiándose do pouco apoio estatal ás iniciativas informais de benestar.

Remata con algúns apuntamentos sobre as perspectivas anovadoras de privatización.

O libro segue con catro traballos máis [P. Taylor-Gooby, "La privatización y el futuro del Estado de Bienestar británico"; J. Ruíz-Huerta Carbonell, "La crisis del Estado de Bienestar: algunas consideraciones sobre el caso español"; U. Ascoli, "Lo público y lo privado en el Sistema de Bienestar: el caso italiano"; N. Murard, "El Estado de Bienestar en Francia: permanencia y cambio"].

Estes catro traballos combinan a exposición de aspectos teóricos sobre o Estado do benestar, en xeral, concéntranse despois cada un deles no estudio do caso do seu país e expóñense así as particularidades de cada modelo; é de especial interese para o estudio das privatizacións o modelo británico onde estas reformas acadaron un maior calado.

O libro en xeral é de grande calidade, os traballos están ben escollidos, son homoxéneos ideoloxicamente e conforman unha exposición coherente pois comezan por unha exposición de reflexións teóricas en xeral e despois sen abandonar esa perspectiva xeral, pasan a estudar casos concretos. Hai pois que felicitar ó compilador pola excelente selección e posterior disposición dos textos.

A meu entender peca só nunha cousa, iso si, peca veñalmente, en certa reiteración na exposición das principais correntes teóricas do benestar pero sen chegar a ser excesivas, (pecado este que por outra banda tamén comete o que recensionista).

Bótanse en falta tamén referencias ós cambios aconteci-

dos nas administracións públicas como consecuencia inevitable dos cambios ideolóxicos en relación a esta cuestión; non se abordan temas de mellora da racionalidade administrativa como as reformas levadas a cabo na Administración inglesa por Rayner [L. Metcalfe e S. Richards, *Improving Public Management*, Sage, Londres, 1987, (hai trad. cast. INAP)] ou as novas técnicas de xestión para aumentala eficacia do Estado.

O libro expresa en xeral un feito na miña opinión desacougante e é que a loita dos partidarios do Estado do benestar se reduce a mante-los logros acadados ata o momento e á defensa destes, defensa resignada a non poder avanzar máis nesta forma de Estado, que na miña opinión aínda non acadou tódalas súas potencialidades. Disto son en boa medida culpables os propios defensores do Estado do benestar pola súa falta de imaxinación para articular alternativas ante esta crise.

Parece que a longa marcha cara ó socialismo prevista por Schumpeter se ve detida ó final, aínda que as resistencias a esta detención van ser formidables.

Miguel Anxo Bastos Boubeta